

4. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍHO PEDAGOGICKÉHO POJMU - VÝCHOVA.

Základy pedagogiky

Doc. PhDr. PaedDr. Kamil JANIŠ, CSc.

Co to je výchova?

- **Výchova** – všestranný rozvoj osobnosti
- **Výchova** – specifická lidská činnost
- **Výchova** – záměrné a cílevědomé působení subjektu na objekt

Co ovlivňuje výchovu?

- **změna:**
cílů, obsahu, forem a metod
- **podmínky:**
ekonomické, sociální, politické, kulturní aj.

Charakter výchovy (shrnutí)

- záměrné a cílevědomé působení
 - všestranné formování osobnosti
 - adaptační (přizpůsobovací) charakter
 - permanentní působení
 - specifická lidská činnost

Vnější a vnitřní podmínky výchovy

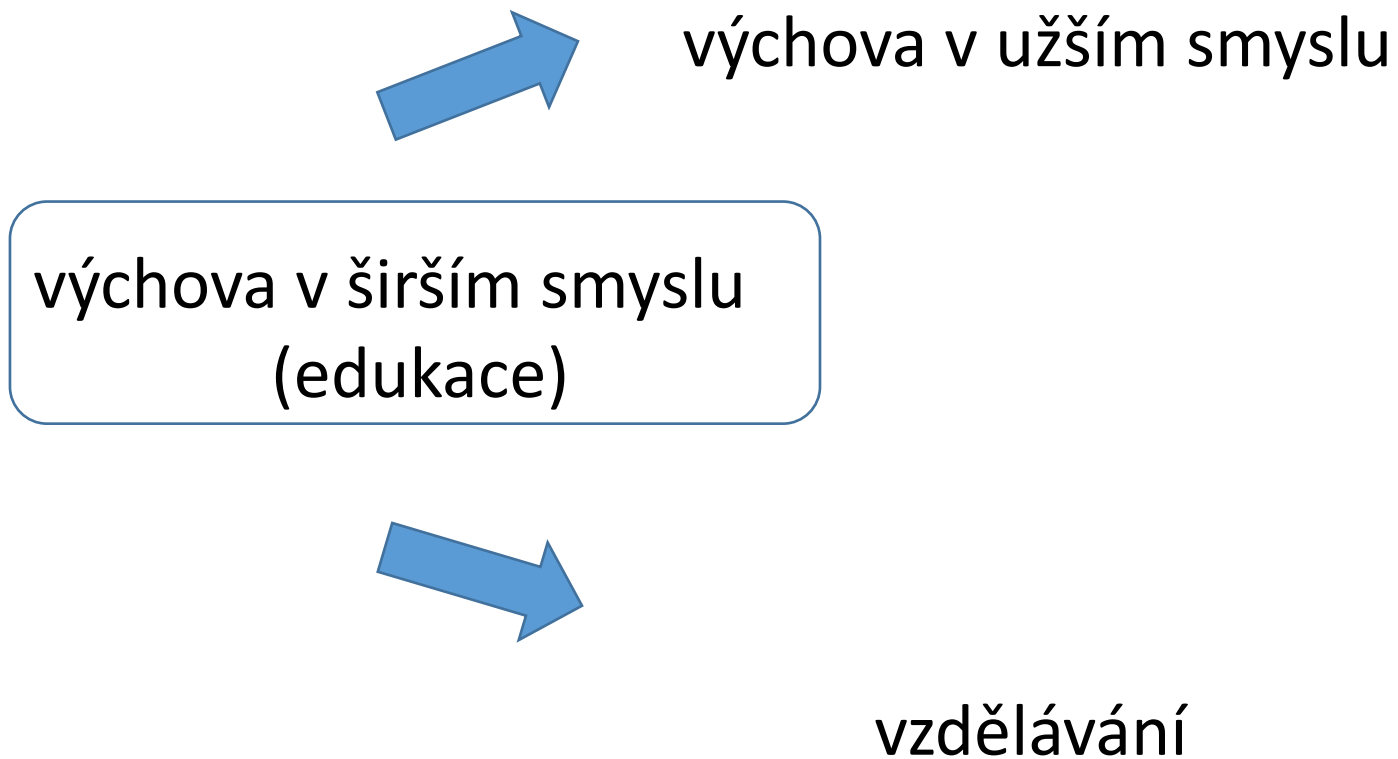
vnější podmínky:

- tvořeny přírodním a sociálním prostředím

vnitřní podmínky:

- vyplývají ze specifík lidského organismu člověka (vrozené a získané)

Pojetí výchovy

Sebevýchova

Předpokladem k sebevýchově je sebeuvědomování.

Sebeuvědomování – vědomí vlastní existence (chápání v pojmech já, ego atd.), což je první předpoklad seberegulace.

Sebevýchova má počátek v:
sebezpoznání a diagnóze.

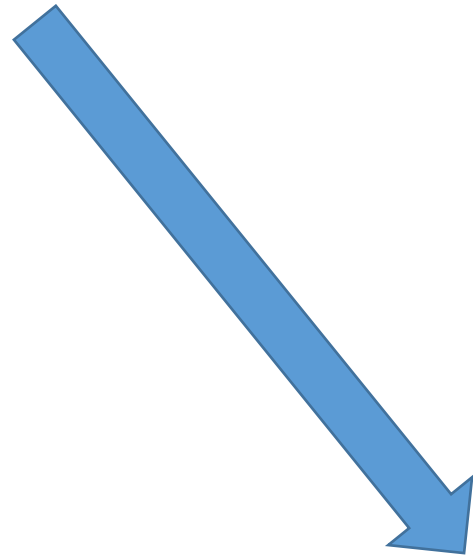
Diagnóza (autodiagnóza)

Autodiagnostické možnosti:

- registrace vlastního jednání
- rozbor vlastního jednání
- pozorování vlastních emocí a afektu
- sebezpozorování fyziologických procesů
- zdrojem informací o subjektu: přátelé

Sebepoznání

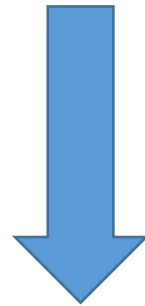
Úroveň sebepoznání představuje odraz vlastní sebekoncepce (zahrnuje postoje, hodnoty), kterou jedinec přijal za svou a jejím prostřednictvím vnímá sám sebe a okolní realitu (svět).

(předpokládá sebepoznání a sebehodnocení)

Sebehodnocení

Sebehodnocení může být verbalizované (na veřejnosti, před třídou – hodnocení vlastních nedostatků – sebekritika)

účinný mechanismus seberegulace

Znaky výchovy

1. záměrnost
2. rozvojetvornost
3. dlouhodobost
4. dynamičnost (procesuálnost)
5. bipolárnost
6. cykličnost
7. univerzálnost

(Jednotlivé znaky se navzájem prolínají, podmiňují, doplňují apod.)

záměrnost

Jedná se o determinující znak výchovy

- **intencionálním** působení (v tomto případě výchovném)
- **funkcionální** působení (živelné, náhodné, "jinak" zaměřené, které si neklade za cíl pozitivně působit na osobnost druhého).

rozvojetvornost

- v záměru vychovatele je navodit u vychovávaného pozitivní změny
- rozhodující pro odlišení výchovné činnosti od jiných činností je záměr vychovatele pozitivně rozvíjet osobnost vychovávaného

dlouhodobost

- významných a stabilních výsledků lze dosáhnout pouze dlouhodobým působením
- permanentnost výchovného působení (proces výchovy chápeme jako celoživotní, nikdy nekončící záležitost, tzn. včetně seberegulativní, sebevýchovné fáze)

dynamičnost (procesuálnost)

- vyvíjí se vychovávaný, vyvíjí se i vychovatel (učitel) a současně se mění podmínky výchovy
- jsou-li v pohybu jednotlivé prvky výchovy (struktury), nutně se proměňuje i výchova (struktura) sama
- neustálé aktualizování profesionálního sebepoznávání (autodiagnóza)

bipolárnost

výchova má dva póly:

vychovatele (*subjekt výchovy*)

a

vychovávaného (*objekt výchovy*)

Oba póly se navzájem ovlivňují.

univerzálnost

Výchova není záležitostí určité historické epochy (skupiny lidí či jednotlivce).
Výchova jako společenský jev - vždy existovala a vždy bude existovat.

cykličnost

Výchovný znak v sobě zahrnuje dvě stránky:

- a) částečnou (nikdy ne identickou) opakovatelnost výchovných dějů,
- b) neukončitelnost - výchova ani sebevýchova není nikdy zcela ukončena

(Výchova nezná konečný – definitivní – stav.)